

לחימת חזבאללה לצד הצבא הרוסי בסוריה והשפעתה על המלחמה הבאה מול צה"ל, סא"ל ארז שבתאי

"ארגון גרילה מנצח אם לא הפסיד, צבא

מפסיד אם לא ניצח", הנרי קיסינג'ר

מבוא

במסמך אסטרטגיית צה"ל שפורסם ביולי 2015, קבע הרמטכ"ל רא"ל גדי איזנקוט שהאיום והסביבה האסטרטגית והמבצעית השתנו באופן משמעותי בשנים האחרונות. האיום איננו עוד ניסיון להכריע את ישראל באמצעות צבאות סדירים, אלא באמצעות פעולות צבאיות טקטיות, גרילה, טרור והתקוממות עממית מאורגנת.¹

ארגון חזבאללה הוא ללא ספק היריב המורכב ביותר העומד מול ישראל בשלושת העשורים האחרונים. חזבאללה הוא ארגון שיעי פוליטי הפועל בלבנון. הוא הוקם ב־1982 על חורבותיה של תנועת "אמל" במטרה להפיץ את ערכי המהפכה השיעית מאיראן תוך צבירת כוח פוליטי וצבאי. במשך השנים צבר הארגון תאוצה וגדל בצורה מרשימה תוך ביצוע תהליכים ארגוניים משמעותיים. כיום, ארגון חזבאללה הוא הגורם פוליטי-צבאי המשפיע ביותר בלבנון. זהו ארגון המרבה להפיק לקחים מבצעיים ומשפר את יכולותיו המבצעיות תדיר. לאורך השנים, פיתח הארגון שיטות לחימה א־סימטריות שהצליחו במידה מסוימת לצמצם את היתרון הצה"לי האיכותי והכמותי של צבא סדיר מול ארגון א־סימטרי. חזבאללה צבר מספר הישגים למול ישראל, בראשם עזיבת ישראל את אזור רצועת הביטחון (אותה הוא מגדיר כ"גירוש צה"ל מלבנון"). לראיית חזבאללה, בשנת 2006 במלחמת לבנון השנייה הצליח הארגון במקום שבו צבאות ערב נכשלו – לנצח את ישראל באמצעות אסטרטגיה של אי־הפסד, תוך שהארגון משגר אלפי רקטות על העורף הישראלי בכל ימי הלחימה.

השותפות התרבותית, הדתית והערכית של חזבאללה עם איראן ועם שלטון אסד שבמשך השנים היוו את הציר השיעי במזרח התיכון והגיעו לידי מבחן. מלחמת האזרחים שפרצה בסוריה, באביב 2011 פתחה בעבור חזבאללה חזית נוספת ובלתי צפויה והוא נאלץ להגן על אחד מעמודי התווך של הברית השיעית. במהלך העשור שבהן שקוע חזבאללה בסוריה, הקיז הארגון דם רב ומשאבים רבים על־מנת להגן על שלטון אסד. ב־2015 הצטרף שחקן מפתיע ללחימה בסוריה לצד הנשיא אסד – כאשר

¹ אגף המבצעים/ צה"ל, מסמך אסטרטגיית צה"ל (יולי 2015), עמוד 7-8.

בצעד חסר תקדים החליט הקרמלין להיכנס ל"בוץ" הסורי ולהציל את משטר אסד מידי המורדים ומידי דאעש. ההיחלצות לטובת המשטר הובילה בסופו של דבר לניצחון על דאעש. באותם שנים היוותה אדמת סוריה "מגרש משחקים" למספר רב של שחקנים, של אמצעי לחימה ושל תורות לחימה שונות.

מטרת מאמר זה היא לנתח את מעורבותו של חזבאללה בלחימה בסוריה תוך מיקוד בשחקן הרוסי. ההנחה העומדת בבסיס המאמר היא שארגון חזבאללה הוא ארגון לומד המקיים מאמץ מתמשך נגד מדינת ישראל. כפי שעשה לאחר מלחמת לבנון השנייה, כך יעשה גם הפעם לאחר הלחימה בסוריה בשיתוף עם הצבא הרוסי, וימצה את ניסיונו המבצעי תוך חשיפתו לדפוסי לחימה של הרוסים וינסה להגדיל את ארסנל האפשרויות האופרטיביות והטקטיות העומדות לרשותו. השאלה המרכזית היא מהם השינויים שביצע חזבאללה לאור הלחימה לצד הצבא הרוסי ומהי השפעתם על המלחמה הבאה עם ישראל? המסקנות באשר לדפוסים שבהם נוקט חזבאללה יוצגו באמצעות הלקחים שלמד הארגון במלחמת לבנון השנייה ואשר איתם נכנס למלחמה בסוריה, וכמובן לאור הלחימה של הארגון לצד הצבא הרוסי בסוריה. בניתוח אתמקד בעיקר בהשלכות האופרטיביות והטקטיות של תפיסות, של יכולות ושל דרכי הפעולה של חזבאללה כפי שעשויים להיות בשימוש במלחמה הבאה מול ישראל.

חשוב להדגיש כי העבודה הזו אינה מתבססת על חומר מסווג אלא על חומר חשוף וגלוי מתוך כוונה שיהיה ניתן לחשוף לקהל קוראים רחב ככל הניתן. אצביע על ההזדמנויות ועל הסיכונים לצה"ל ולחזבאללה תוך ניתוח ההשפעות וגיבוש המלצות שרלוונטיות לדרג האופרטיבי ולדרג הטקטי. כל זאת בתקווה שהכרת האויב בצורה טובה יותר תוכל למנוע את התסמונת המוכרת של צבאות הנוטים להתכונן למלחמה הקודמת במקום להיערך כנדרש למלחמה הבאה ולהפתעות החדשות שמכין האויב.

חזבאללה - ארגון שייעי לומד

חזבאללה הוקם ב־1982 על חורבותיו של ארגון אמל, בעידוד וביוזמת הפטרון הגדול מטהרן. השלטונות האיראניים פנו לשייח' מוחמד חוסיין פדלאלה אשר היה איש דת מוכר ובעל השפעה בקרב העדה השיעית בלבנון, וביקשו ממנו להקים ארגון שייעי חדש שיהווה את השלוחה האיראנית בלבנון. לצורך כך שלחו האיראנים 1,500 אנשי משמרות המהפכה שהחלו לגייס את הלוחמים הראשונים לשירות הארגון בעיר בעל־בק. הארגון הושגת על איחודם של כמה ארגונים נפרדים, שפעלו באזורים השיעיים השונים בלבנון. ראשיהם של אותם ארגונים (איחוד חכמי הדת המוסלמים, אל דעוה

וחכמי הדת בג'בל עמאל) התחנכו בערים שיעיות חשובות – בנג'ף ובכרבלאא שבעיראק והושפעו מאוד מתאוריות רדיקליות על אודות המדינה האסלאמית, בעיקר מתורתו של חומייני. מנהיגי הארגונים הללו סלדו מארגון אמל ומעתה נשאו יחדיו בראשות פדלאללה את המסר המהפכני שעיקרו הקמת מערכת חדשה – מדינה אסלאמית. ב־1984 הוקם באופן רשמי ארגון חזבאללה שהתרגום הלולי של שמו הוא "מפלגת האל".

מלחמת לבנון הראשונה האיצה את התהליכים הפוליטיים והחברתיים בלבנון ונוכחות צה"ל היוותה קרקע פורייה להגדלת הכוח הפוליטי והחברתי של הארגון החדש חזבאללה במאבק מול צה"ל על אדמת לבנון. גירוש אשף מדרום לבנון יצר תקווה בקרב האזרחים השיעים להשבת השקט בכפריהם, אך תקווה זו נמוגה מהר משחשבו.² נוסף על כך, הפצצות צה"ל בדרום לבנון ומסע הטיהורים והמעצרים שביצע אמין ג'מיל, הנשיא המרוני בריכוזי האוכלוסייה השיעית – האיצו את הצורך של השיעים להתאחד ולהגן על עצמם בכוחות עצמם בתמיכת הסורים והאיראנים. חזבאללה היה הבסיס למימוש צורכי השיעים בלבנון, ובהיותו ארגון שיעי דתי המפיץ את רעיונותיו של חומייני – נהנה חזבאללה מתמיכה אדירה משלטון האייתולות ומהנשיא הסורי. התהליכים הפוליטיים, החברתיים והכלכליים שעברו על העדה השיעית כמאיצי התעוררות המיליטנטיות השיעית נגד ישראל תורגמו לידי מעשה על־ידי חזבאללה, שהצטרף ללחימה נגד ישראל.³ חזבאללה החל לפעול באופן אקטיבי, בחסות סורית ואיראנית נגד נוכחות צה"ל בדרום לבנון והחל בהתקפות ירי ממארבים, פיצוץ מטעני חבלה, שיגור קטיושות לעבר צפון ישראל ואף שילח התקפות מתאבדים קשות. במימון איראני ובהכוונת המודיעין הסורי ביצע חזבאללה התקפות על השגרירות האמריקנית בבירות ועל יעדים אמריקניים וצרפתיים במטרה לסכל את מעורבותן בנעשה בלבנון.

ההתנגדות (אל־מקאומה בערבית) היא ערך עליון ודרך חיים עבור חזבאללה ומופיעה בשמו: "ארגון ההתנגדות האסלאמית בלבנון". חזבאללה רואה את עצמו מתקש על האותנטיות ועל השורשיות שלו ככוח שיעי לגיטימי בנוף הלבנוני.⁴ הארגון רואה עצמו כנתון במאבק מתמיד מול אויביו מבית: סונים, נוצרים ודרוזים, ומול אויביו מחוץ: ארצות־הברית, סעודיה וישראל. האחרונים שואפים, לראיתו של הארגון, להרוס ולשחוק את ההתנגדות ולכן הם מהווים בעבור הארגון אתגר כפול ומכופל. דוגמה לכך, אמר סגן מזכ"ל חזבאללה, נעים קאסם: "חזבאללה מאמין בצורך

² שם, עמוד 30.

³ אוריה פורמן, **אסלאמיון**, ת"א: מערכות, 2002, עמודים 93-94.

⁴ אופק רימל, "התרבות האסטרטגית של חזבאללה", **מערכות**, 470, 2016, עמוד 62.

לבנות חברת התנגדות בלבנון כדי לחזק את המדינה ולהבטיח את עצמאותה וריבונותה מול שאיפות ההתפשטות של ישראל. בחזון של חברת ההתנגדות של חזבאללה מתרחשת ההתנגדות בכל הרמות: הצבאית, התרבותית, הפוליטית והתקשורתית - זוהי ההתנגדות של האנשים והלוחמים של השליטים ושל האומה הלבנונית.⁵ לחזבאללה יש דפוס חשיבה והתנהגות קבועים הנשענים על מסורת, על ניסיון ועל תרבות. דפוס החשיבה של חזבאללה נולד מהצורך הבסיסי לשרוד כמיעוט נרדף, אותו דפוס המאופיין בניטור אובססיבי תמידי של כוונותיו הנסתרות של האויב. באופן טבעי ומסורתי תופס חזבאללה את עצמו כארגון הנמצא באופן בסיסי במגננה. מעבר לכך, חזבאללה תופס את ישראל כישות תוקפנית ובלתי צפויה השואפת להרחיב את השפעתה בתוך תחומי לבנון. כך תיאר מזכ"ל הארגון חסן נצראללה במצע של הארגון: "הארגון מגדיר את מאבקו נגד ישראל במונחים קיומיים-הגנתיים: ישראל מייצגת איום נצחי ללבנון, תפקיד ההתנגדות הוא צורך לאומי (לבנוני) כל עוד האיומים מצד ישראל ושאיפותיה של ישראל להחזיק באדמותינו ובמים שלנו יימשכו".⁶ ניתן להבין מתוך הדברים שאין זה משנה מהם כוונותיה האמיתיות של ישראל, אלא מה חושב הארגון מתוך דפוס החשיבה הנשענות באופן טבעי על המסורת של ארגון שיעי החי בתחושת נרדפות מתמדת. כך הפכה ישראל בראיית חזבאללה לאויב מושבע, שיהווה מקור להתנגשויות צבאיות במשך השנים.

חזבאללה מתעצב בעקבות נוכחות צה"ל בדרום לבנון

פעילות הזרוע הצבאית של חזבאללה נגד ישראל בדרום לבנון במשך השנים הושפעה מתמורות במעמדה של התנועה ברחוב הלבנוני, מהתפתחויות הקשורות במעורבותן של איראן ושל סוריה בנעשה בלבנון. כל אלה תרמו באופן ישיר לאופי הפעילות של חזבאללה נגד ישראל, כך ששיטות הפעולה עברו שינויים תוך עימות מתמיד מול מאמצי מערך הביטחון של צה"ל בדרום לבנון.⁷

ב־14 בינואר 1985 הודיעה ממשלת ישראל על הכוונה לנסיגה חד־צדדית מלבנון. בתום הנסיגה התפרס צה"ל ב"רצועת הביטחון" שטח בעומק ממוצע של כעשרה קילומטרים לאורך הגבול הבין־לאומי, שטח אשר הוגדר בהחלטת ממשלה כשטח שיפעלו בו כוחות צה"ל על־מנת "להגן על יישובי הצפון"⁸ מפני ירי רקטות בידי

⁵ שם, עמודים 63-64.

⁶ שם, עמוד 65.

⁷ קורץ, שם. עמוד 67.

⁸ משה תמיר, מלחמה ללא אות, ת"א: מערכות, 2006, עמוד 273.

חזבאללה וארגוני טרור נוספים. חזבאללה לא ראה בנסיגת צה"ל את סיומו של המאבק, ולכן החל בריכוז מאמץ על־מנת לקעקע את רצועת הביטחון. ככל שחלף הזמן התחזקו הארגונים השיעים על חשבונם של הארגונים הפלסטינים שפעלו בדרום לבנון. שלא כמו הארגונים הפלסטינים, פעלו כוחות חזבאללה באופן גלוי נגד הנוכחות הישראלית על אדמת לבנון וכמובן נגד קיומה של רצועת הביטחון. צה"ל פעל לקיום ביטחון שוטף בצורה הגנתית והתקפית המבוססת על רצף מוצבים קבועים תוך הפעלת כוחות ניידים וביצוע פעולות התקפיות נקודתיות במטרה לפגוע בחופש הפעולה של חזבאללה במרחב דרום לבנון ולשבש את פעילותו נגד מדינת ישראל.

חזבאללה טען שבמאבק בין ארגון גרילה ובין צבא סדיר יש לשמור על גורם ההפתעה ולרענן את הטקטיקות על־מנת להתמודד מול כוח בעל עדיפות כמותית ואיכותית. ולכן, בשנים הראשונות לאחר הנסיגה פעל חזבאללה בירי מטולי רקטות, במארבים ובהנחת מטעני חבלה. כחלק מהניסיונות של חזבאללה לקעקע את רצועת הביטחון היו גם ניסיונות לשבות חיילי צה"ל וכן היו כמה ניסיונות של פעולות ימיות שביצעה איראן במהלך מלחמת המפרץ.⁹ העובדה שחזבאללה לא נדרש להיות מקובע לעמדות ויכול היה להיטמע בקרב האוכלוסייה השיעית בדרום לבנון אפשרה לו ניידות רבה ויכולת היפגעות נמוכה בעוד שצה"ל נאלץ לבצע תנועות שוטפות לצורך החלפת כוחות ולוגיסטיקה שהיוו מטרה נוחה ללוחמי חזבאללה. התמיכה של האוכלוסייה השיעית בדרום לבנון הקשתה רבות על צה"ל במיוחד במלאכת המודיעין ופגעה ביכולת השליטה של צה"ל בתא השטח.

מחיר הדמים הכבד בקרב חיילי צה"ל עורר ויכוח ציבורי נוקב בישראל. אסון המסוקים שהתרחש ב־1997 אשר גבה 73 קורבנות, יצר גל מחאה אדיר על עצם הצורך בהמשך נוכחות צה"ל בדרום לבנון. ארגון "ארבע אימהות" שהוקם בעקבות האירוע, סימל באופן מובהק את הצורך בחשיבה מחדש בתועלת שברצועת הביטחון לביטחון ישראל. העובדה שהמערכה התנהלה על אדמת לבנון ציירה את צה"ל בעיני העולם כ"צבא כובש", והעימות המתמשך בין צה"ל לחזבאללה גרם להתעצמות צבאית דרמטית בחזבאללה תוך שהארגון נהנה מתמיכת פטרונים האיראנים והסורים אך גם מאויביו מבית. ההחלטה על הנסיגה מדרום לבנון שהביאה את אהוד ברק לשלטון בישראל, היוותה אבן דרך משמעותית ביחסים בין ישראל לחזבאללה. בעוד ישראל מלקקת את פצעיה מתקופת רצועת הביטחון, התחזק ארגון חזבאללה לאין שיעור

⁹ ענת קורץ, (עורכת), **טרור אסלאמי וישראל: חזבאללה, ג'יהאד אסלאמי פלסטיני, חמאס, ת"א**: אוניברסיטת תל אביב, 1993, עמ' 70.

והפך בין רגע לגורם הפוליטי המשמעותי ביותר בלבנון וכמנהיג "ההתנגדות הלבנונית" שהצליח להביס ולהניס את ישראל מאדמת לבנון.

25 במאי 2000, יום יציאת צה"ל מלבנון, הוא תאריך שכל לבנוני מכיר – זהו יום חג בלבנון. בתאריך זה מציינים חסן נצראללה וארגון חזבאללה את יום הניצחון. לדידם, חזבאללה הוא הכוח הערבי היחיד שהצליח לגרום לישראל לסגת בלא הסכם ובלא תמורה.¹⁰ עם נסיגת צה"ל מדרום לבנון נשא מזכ"ל ארגון חזבאללה חסן נצראללה נאום סוחף במיוחד (נאום שנצרב בתודעה הישראלית בתור "נאום קורי העכביש") בעיירה בינת ג'בל – אחת ממעוזי ארגון חזבאללה בדרום לבנון, וכך אמר: "כמה מאות מלוחמי חזבאללה אילצו את המדינה החזקה ביותר במזרח התיכון להניף את דגל התבוסה. ישראל שברשותה נשק גרעיני וחיל אויר החזק במזרח התיכון, ישראל זו חלשה יותר מקורי עכביש".¹¹ חזבאללה הוכיח שהמוקאומה מביאה לתוצאות, כלומר אפשר להגיע להישגים גם מבלי לעשות שלום עם ישראל ואף לזכות ביוקרה בין-לאומית.¹² יתרה מכך, אפשר לנהל מאבק מזוין נגד ישראל מתוך מדינה ריבונית ומדינת לבנון כמעט ולא תיפגע.

מעבר לחשיבות הרבה שמייחס חסן נצראללה להישג הצבאי המרשים בעיניו בנוגע לנסיגה הישראלית מדרום לבנון, הוא הפנה חסן נצראללה משאבים רבים על-מנת למנף את ההישג הצבאי לתחומים נוספים. ראשית, להתרחבות ארגון חזבאללה כתנועה לאומית לבנונית שתאפשר לארגון להגדיל את השפעתו על המרחב הפוליטי הלבנוני. שנית, לאחד תחתיו את כלל הזרמים בלבנון תחת מאבק מזוין בלתי מתפשר במדינת ישראל. כך מנסה חסן נצראללה ליצור תחושה בעולם המוסלמי שארגון חזבאללה נמצא בחוד החנית למאבק בישראל בשם השיעים והאסלאם כולו.

ההתעצמות בעקבות "הניצחון האלוהי"

מלחמת לבנון השנייה או בערבית "חרב תמוז" פרצה בעקבות חטיפת שני לוחמי צה"ל בגבול ישראל-לבנון. בישיבת הממשלה שנערכה ב-12 ביוני 2006 לא ידעו לומר מה הם יעדי המלחמה והישיבה הסתיימה בהחלטה "בואו נתחיל לתקוף בלבנון ונראה מה יהיה".¹³ המלחמה ארכה 34 ימים וגבתה את חייהם של 44 אזרחים ו-121 חיילים. בעוד

¹⁰ יגיל הנקין, "ומה אם לא הרתענו את חזבאללה", **צבא ואסטרטגיה**, 6, דצמבר 2014, עמוד 113.

¹¹ מתוך נאום קורי העכביש של מזכ"ל חזבאללה חסן נצראללה.

¹² אייל זיסר, "חזבאללה והמאבק על לבנון", **צבא ואסטרטגיה**, כרך 1, גיליון 2 (אוקטובר 2009), עמוד 39.

¹³ גיורא איילנד, "מלחמת לבנון השנייה - לקחים ברמה האסטרטגית", **צבא ואסטרטגיה**, כרך 1, גיליון 2 (אוקטובר 2009), עמודים 10-11.

שמדינת ישראל מלקקת את פצעייה מהמלחמה שלא הייתה מוצלחת מבחינתה, בלשון המעטה, חזבאללה פעל לנכס לעצמו הישג צבאי מרשים ביותר מול הצבא החזק במזרח התיכון ולו בעצם העובדה שהארגון שרד לאחר המערכה. חסן נצראללה כינה את המאורע "הניצחון האלוהי", ובעצרת שנערכה ב־22 בספטמבר 2006 על חורבות הדאחייה בביירות תיאר את ניצחונו ואת עמידתו של הארגון תוך נחיתות למול איכות, האמל"ח והסד"כ של צה"ל, כמאורע של נס. אולם לצד הצלחת חזבאללה בשיתוק כמעט טוטאלי של צפון ישראל למעלה מחודש על־ידי שיגור אלפי רקטות מסוגים שונים ובסיכול מאמץ התמרון הצה"לי, תמונת הניצחון של חזבאללה הייתה רחוקה מלהיות ורודה: חזבאללה איבד מעל שש מאות לוחמים, רבים מהם מפקדים וחברי הכוח המיוחד של הארגון; חזבאללה איבד כמעט לחלוטין את מערך הפאג'ר 3 ופאג'ר 5 לטווח בינוני בעקבות מבצע "משקל סגולי" שבו השמיד צה"ל תוך ארבעים ושמונה שעות את אותם מערכי הרקטות; המידור של הארגון נפרץ כמעט לחלוטין לאחר שצה"ל הצליח להשמיד באופן מדויק ארבעים משגרים שהוחבאו בבתיים של פעילי הארגון; חיסולו של עימד מורנייה ב־2008 חיזק עוד יותר את תחושת החדירות של המודיעין הישראלי בשורות חזבאללה; מטה החזבאללה בדאחיה שבביירות הושמד כליל ומאות יעדים של המערך הלוגיסטי והאזרחי הוחרבו.

למרות הצגת תוצאות המלחמה כ"ניצחון אלוהי" ידע מזכ"ל חזבאללה כי יש לארגון לא מעט עבודה על־מנת להתכונן למלחמה הבאה. הרמטכ"ל לשעבר דן חלוץ קבע שארגון חזבאללה הוא "ארגון לומד"¹⁴ וכעדות לכך תוך ימים ספורים החל חזבאללה בהתבוננות עצמית מעמיקה על דרך התנהלותו במלחמה, ובחן את האופן שבו פעלו מערכיו למול צה"ל.¹⁵ חזבאללה החל למעשה בסדרת תחקירים משלו ואף הקים ועדת חקירה פנימית – כל זאת על־מנת להפיק לקחים ולהתחיל בתוכנית עבודה שתכין את הארגון למלחמה הבאה. מ־2006 ועד 2011 שקד חזבאללה על בנייה מחדש של הכוח, על שיקום, על שיפור, ועל התעצמות. זו היא תמצית לקחי חזבאללה ממלחמת לבנון השנייה:

1. **כוח אדם כחלק מבניין הכוח:** במהלך המלחמה איבד חזבאללה בין 400 ל־700 לוחמים אשר היוו בין 10%-15 ממצבת הכוח הלוחם.¹⁶ נוסף על כך הבין הארגון כי כוחותיו שמנו בין 6,000 ל־8,000 לוחמים אינם מספיקים בכדי להתמודד מול

¹⁴ דן חלוץ, "על הכישלונות וההישגים במלחמה", **צבא ואסטרטגיה**, כרך 1, גיליון 2 (אוקטובר 2009), עמוד 48.

¹⁵ אביעד גיא, "בניין הכוח של חיזבאללה בין השנים 2006-2009 אבני יסוד ומגמות לעתיד", **צבא ואסטרטגיה**, כרך 1, גיליון 3 (דצמבר 2009), עמוד 6.

¹⁶ יצחק בן־ישראל, **מלחמת הטיילים הראשונה ישראל-חזבאללה (קיץ 2006)**, נייר עמדה, אוניברסיטת תל אביב, מאי 2007, עמוד 6.

התמרון הצה"לי, אשר צפוי להפעיל בסיבוב הבא כוח משמעותי הרבה יותר. לכן, למרות היותו ארגון שיעי, פתח הארגון את שעריו לסונים, למרונים ולנוצרים על-מנת להגדיל את הסד"כ הלוחם.¹⁷ כמו כן, הארגון החל באימונים אינטנסיביים באזור הבקעא, סוריה ואיראן לשם העלאת מקצועיותם. כיום מוערך הסד"כ הלוחם של חזבאללה בין 15,000 ל-30,000 לוחמים.

2. **אמצעי לחימה:** המערך הרקטי של חזבאללה, בעיקר רקטות מתוצרת סוריה, רוסיה ואיראן, הוכיחו את יעילותם כאשר כל צפון ישראל שהה במקלטים ואף שיבש בצורה מסוימת את יכולת התמרון של צה"ל בדרום לבנון. לאחר המלחמה פעל הארגון לשיפור המערך הרקטי בשני מישורים:

שם	טווח מקסימום (ק"מ)	משקל ראש קרבי (רש"ק) (ק"ג)	סד"כ התחלתי משוער	סד"כ ששוגר	יצון מקורי
קטישה 122 מ"מ	20	18-7	12,000	3,500	ברה"מ
קטישה 122 מ"מ מוארכת טווח ²	42	18	1,000	500	סין
פאג'ר 3	43	85	1,000	200	איראן
פאג'ר 5	70	175	(סך כול קבוצת הרקטות הבינוניות מפאג'ר ומעלה)	(סך כול קבוצת הרקטות הבינוניות מפאג'ר ומעלה)	איראן
רקטה 220 מ"מ	70-50	100-85			סוריה
רקטה 302 מ"מ	115	170			סוריה
זילזאל 1	125	600			איראן
זילזאל 2	210	600			איראן
זילזאל 3	250	600			איראן
סה"כ			14,000	4200	

מקור: אביעד, צבא ואסטרטגיה 1, 2009.

א. **כמות האמל"ח:** במהלך המלחמה שיגר הארגון רקטות לעורף מדינת ישראל בקצב של 200 ביום. כאשר על-פי ההערכות עמדו לרשותו בתחילת המלחמה כ-14,000 רקטות מסוגים שונים. על-פי ההערכות כיום, מחזיק חזבאללה מעל 100,000 רקטות לטווחים שונים. כמות האמל"ח תאפשר לחזבאללה לשגר אלפי רקטות ביום תוך כיסוי כמעט מלא של כל מדינת ישראל, ותאתגר קשות את מערכות ההגנה האקטיביות שברשות צה"ל.¹⁸

ב. **איכות האמל"ח:** נוסף על העניין הכמותי, פעל חזבאללה להעלאת איכות הרקטות בדגש על דיוק וגודל ראש קרב. בעוד דיוק הרקטות מוערך בכ-5% מהטווח, מעוניין חזבאללה לדייק את הרקטות ובכך לפגוע באופן איכותי יותר במתקנים אסטרטגיים במדינת ישראל ובריכוזי כוחות צה"ל במהלך התמרון.¹⁹

¹⁷ גיא, שם, עמוד 8.
¹⁸ בן-ישראל, שם. עמוד 8.
¹⁹ שם, עמוד 9.

- ג. מעריך הנ"ט: במהלך המלחמה פגע חזבאללה ב-52 טנקים ו-5 הושמדו.²⁰ המלחמה לימדה את הארגון שזהו אחד הכלים המרכזיים והאיכותיים בשיבוש התמרון הצה"לי. לכן הפנה הארגון מאמצים כבירים להגדלת כמות הנ"ט בדגש על נ"ט מסוג קורנט.²¹
- ד. אמצעי נ"מ: חזבאללה מעוניין למנוע את חופש הפעולה האווירי שהיה לצה"ל במלחמת לבנון השנייה. ולכן הפנה משאבים לרכישת מערכות הגנה אוויריות ואימונים לפעילים שיפעילו את אותן מערכות. על-פי ההערכות מחזיק חזבאללה ברשותו מערכות מסוג SA-8 ו-SA-15.²² מערכות אלו מסוגלות לעקוב בו זמנית אחר כמה מטרות וליירט כלי טיס בגובה רב באמצעות טילים מונחים.
- ה. אימונים והכשרות: לאור הגדלת הסד"כ הלוחם של חזבאללה באופן דרמטי, וקליטת מערכות נשק חדשות ומתקדמות, הגדיל חזבאללה את כמות הכשרות האימונים של אנשיו.
- ו. אופן הפריסה בשטח: אובדן קו המוצבים הקדמי של חזבאללה בימיה הראשונים של המלחמה הוכיח לחזבאללה שהחזקת מוצבים על קו הגבול אינה רלוונטית. ולכן פועל חזבאללה להקים רשת תצפיות ואיסוף מודיעין מתוך הכפרים השיעים הפרוסים לאורך הגבול. נוסף על טענת חזבאללה, נחשף הסוד של "שמורות הטבע" ולכן העביר חזבאללה את מרכז הכובד משמורות הטבע אל תוך הכפרים השיעים והמרחב הבנוי. חזבאללה הקים בכפרים השיעים רשת ענפה של מנהרות לחימה ואחסון אמל"ח, והוקמו חדרי פיקוד ושליטה. כל כפר שיעי פועל באופן עצמאי ולכן רציפות שיגורי הרקטות לכל אורך הלחימה תתאפשר ביתר קלות נוסף על שיבוש התמרון על-ידי הפתעת צה"ל באמצעות התת-קרקע במרחב.
- ז. שינוי המעריך בעומק שמצפון לליטני: בעקבות ארסנל הרקטות הגדול של חזבאללה והצטיידותו ברקטות ארוכות טווח – יש ביכולתו של הארגון לפרוס מערכים צבאיים גם מצפון לליטני.²³ פיזורן של הרקטות בכל רחבי לבנון תפגע ביכולתו של חיל האוויר הישראלי לבצע מבצע בסגנון 'משקל סגולי' ובו בזמן, רוב שטחה של ישראל יהיה מכוסה בטווחי הטילים והרקטות של הארגון.

האינטרסים של חזבאללה בסוריה

מאז מלחמת לבנון שקד חזבאללה באופן אינטנסיבי על למידה ועל תחקור מעמיק שיכין את הארגון טוב יותר למלחמה הבאה מול ישראל. מלחמת האזרחים בסוריה

²⁰ שם, עמוד 52.

²¹ גיא, שם. עמוד 9.

²² שם. עמוד 11.

²³ שם, עמוד 13.

יצרה חשש כבד להתמוטטות הציר השיעי טהרן-דמשק-ביירות. חזבאללה, שנתמך בידי איראן וסוריה והתחמשותו תלויה בהן – ראה בהישרדותו של המשטר הסורי תנאי הכרחי להמשך השותפות האסטרטגית וליכולתו לשרוד ולהתעצם בעתיד. בראיון לרדיו נור ב-25 במאי 2013, הודיע באופן רשמי מזכ"ל הארגון שחזבאללה נוטל חלק פעיל במלחמת האזרחים הסורית. בכדי להצדיק את התערבות הארגון אמר חסן נצראללה: "אם תיפול סוריה בידי אמריקה, ישראל והפונדמנטליסטים אזי עמי האזור ומדינות האזור תצעדנה לקראת עידן קשה גרוע וחשוך, לפיכך, ההתנגדות (המוקואמה) אינה יכולה לשבת בחיבוק ידיים ולהניח שישברו את גבה וישברו את משענתה".²⁴ באמירה זו, מנסה חזבאללה לטשטש את הסיבות האמיתיות שעליהם משלם הארגון מחיר דמים יקר. מפת האינטרסים של הארגון במעורבות על אדמת סוריה מורכבת הרבה יותר. להלן כמה אינטרסים מרכזיים:

1. הגנת לבנון – נצראללה רואה את מלחמת האזרחים בסוריה כאיום ישיר על מדינת לבנון. החשש מקבוצות הג'האד הסלפית²⁵ החותר לדומיננטיות על אדמת סוריה ובאזור גבול סוריה-לבנון הוא מבחינתו של נצראללה איום ממשי ומיידי. חזבאללה מנסה לצייר ללבנונים ובעיקר למתנגדיו שהארגון הוא "מגן לבנון" ובעצם מעורבותו בסוריה הוא מונע את זליגת מלחמת האזרחים הסורית לתוך לבנון – וזו סכנה לכל הלבנונים ולא רק לחזבאללה או לעדה השיעית.
2. סוריה כתחנת מעבר – סוריה מהווה בעבור חזבאללה מקור אספקה חשוב לאמצעי לחימה מתקדמים, במיוחד רקטות וטילים, ומשמשת כתחנת מעבר מרכזית בעבור אמצעי לחימה רבים הנשלחים מאיראן, דרך סוריה לחזבאללה. ציר יבשתי זה מהווה עורק חשוב בהתעצמות חזבאללה וביכולת של הארגון לשמור על כוחו הצבאי והפוליטי. אימות חשוב לנושא סוריה כמדינת מעבר הוא ההודאה הישראלית על סדרת תקיפות על שיירות נשק העוברות ברחבי סוריה במיוחד על ציר ביירות-דמשק.
3. שמירת נכסים אסטרטגיים – על אדמת סוריה יש מתקנים אסטרטגיים החשובים מאוד לחזבאללה. אותם נכסים בדמות מחסני אמל"ח, מתקני אימונים, מחסנים לוגיסטיים ומפעלי ייצור אמל"ח, חיוניים מאוד לשמירת כוחו הצבאי ולהתעצמותו של חזבאללה.

²⁴ "מעורבות חיזבאללה במלחמת האזרחים בסוריה", מרכז המידע למודיעין ולטרור ע"ש מאיר עמית (מל"ס), 2 ביולי 2013, עמודים 4-5.

²⁵ אודי דקל ואסף אוריין, המלחמה הבאה עם חיזבאללה – שיקולים אסטרטגיים ואופרטיביים, המכון למחקרי ביטחון לאומי, מזכר 161, תל-אביב, דצמבר 2016, עמוד 117.

4. הגנה על השיעים בסוריה – חזבאללה הוא ארגון שיעי במהותו, והארגון רואה עצמו כמגן השיעים שחשו נרדפות במשך שנים. נצראללה הזכיר בנאומו ברדיו נור את הזוועות שביצעו ארגונים סלפים באפגניסטאן ובסומליה באומרו "אשר מבקעות את הגוף, מתיזות ראשים ונוברות קברים".²⁶ הסולידריות העדתית הקיימת בארגון מחייבת את הגנת השיעים בסוריה המונים כחצי מיליון בני אדם. נפילת משטר אסד תפקיר את גורלם של השיעים לידי הסלפים.
5. סכנת השתלטות מערבית ומדינות סוניות על סוריה – חזבאללה רואה את מלחמת האזרחים בסוריה כניסיון של המערב לכפות סדר מדיני על מדינת לבנון. נצראללה הצביע על ארצות-הברית וישראל כמובילות ובתמיכת המדינות הערביות המתונות כדוגמת סעודיה וקטאר.
6. אינטרס איראני – חזבאללה הוקם כזרוע אידיאולוגית וצבאית של איראן, ונתמך על ידה בכסף ובציוד צבאי חסר תקדים. העיתון הכווייתי אלרעי דיווח ב-19 באפריל 2013 על פגישות שערך חסן נצראללה באיראן בהשתתפות מפקד כוח קודס קאסם סולימני והמנהיג העליון של איראן ח'מנאי. ברקע הפגישה נקבע שיש להטיל את כל כובד המשקל לסיוע והצלת משטר אסד.²⁷

שלבי ההצטרפות של חזבאללה למלחמה בסוריה

עם פרוץ אירועי "האביב הערבי" בעולם הערבי, יצא מזכ"ל הארגון באמירות תומכות ב"צורך ברפורמה". חזבאללה טען שהמהפכות שייכות "לעניים, לחופשיים שוחרי החירות ודוחי ההשפלה והחרפה".²⁸ אך, אמירות פייסניות מסוג זה הלכו והתמעטו כאשר "האביב הערבי" הגיע לסוריה ונוצר איום ממשי לשרידותו של משטר אסד. ב-30 באפריל 2013 נשא נצראללה נאום באומרו "לסוריה יש ידידים שלא יאפשרו לה ליפול לידיהן של ארצות-הברית וישראל".²⁹ אמירה זו מראה את המעבר של נצראללה לאופי פעילות מיליטנטי בסוריה על-מנת לשמור על משטר אסד.

בשנה הראשונה לפרוץ מלחמת האזרחים בסוריה, שמר חזבאללה על פרופיל נמוך מסיבות שונות הנובעות בעיקר מלחצים פוליטיים פנימיים. במהלך 2012 שוגרו לסוריה פעילים צבאיים בהיקף מצומצם אשר שימשו בעיקר בתפקידי ייעוץ צבאי למשטר אסד. בעקבות פגישתם של חסן נצראללה עם ח'מנאי בשלהי 2013 והחשש

³¹ "מעורבות חיזבאללה במלחמת האזרחים בסוריה", מל"ם, 2 ביולי 2013, עמוד 6.

³² שם, עמוד 10.

³³ בנדטה ברטי ויורם שוייצר, "חיזבאללה בסוריה: אובדן האיזון בין התנגדות לאומית לאינטרסים עדתיים?", עדכן אסטרטגי, כרך 16, גיליון 2 (יולי 2013), עמוד 42.

³⁴ שם, עמוד 43.

הגובר לשרידותו של משטר אסד, הוחלט להעמיק באופן ניכר את כמות הכוחות לסדר גודל של כמה מאות בתוספת יחידות מיוחדות של חזבאללה למרחב אלקציר, שם התקיימה לחימה עזה של תומכי המשטר כנגד המורדים.³⁰ חזבאללה העניק למשטר אסד סיוע בתחומים הבאים:

- א. אימונים – חזבאללה הדריך כוחות הנאמנים למשטר הסורי, בדגש על מלחמת גרילה בלוחמה בשטח בנוי, על חבלה ועל ירי צלפים.
- ב. אבטחת גס"ל (גבול סוריה-לבנון) – חזבאללה קיים פעילות שוטפת לאורך גס"ל הפרוץ מבחינה ביטחונית על־מנת לשמר את הצירים פתוחים לסיוע מתמשך של חזבאללה לסוריה.
- ג. מודיעין – חזבאללה שיגר לסוריה קציני מודיעין צבאיים על־מנת לסייע ולחזק את מערך המודיעין הסורי.
- ד. סיוע תעמולתי – חזבאללה העניק סיוע תעמולתי באמצעי התקשורת שברשותו על־מנת להשפיע על דעת הקהל בפנים ובחוץ.

המערכה הצבאית המשמעותית ביותר שהיוותה את טבילת האש הראשונה של חזבאללה בסוריה הייתה המערכה במרחב אלקציר. מערכה זו היוותה בעצם את הסיוע הצבאי הנרחב ביותר באופן אקטיבי של חזבאללה בסוריה, וכלל על־פי ההערכות סד"כ של 5,000 לוחמים שפעלו במסגרות פלוגתיות וגדודיות. ההתקפה, שהחלה ב־19 במאי 2013, הסתיימה לאחר קרבות קשים בין חזבאללה וצבא אסד ובין "צבא סוריה החופשית" כאשר צבא אסד וחזבאללה כבשו את השטח והשיגו שליטה על אלקציר ועל סביבתה.

המערכה הראשונה של חזבאללה בסוריה הייתה קשה מאוד, הניסיון הראשון לכיבוש אלקציר נכשל והכיבוש הושג רק לאחר הניסיון השני שארך 17 ימים רצופים. נוסף על כך, טבילת האש הראשונה גבתה את חייהם של פעילי חזבאללה רבים, עובדה שגרמה לפגיעה מורלית בארגון ואף לניסיון של גורמים אופוזיציוניים בלבנון לפגוע בלגיטימיות שלו. המערכה באלקציר היוותה את הבסיס לתהליך של תחקור ושל הפקת לקחים משמעותי ומתמשך לקראת העמקת המעורבות של חזבאללה בסוריה. במערכה המשמעותית שהתרחשה בתאריכים 14-15 במרץ 2014 בעיירה יברוד, יישם חזבאללה לקחים רבים אשר תרמו להצלחתו במערכה כאשר הארגון הצליח לכבוש את העיירה בתוך 48 שעות בלבד תוך נפגעים מעטים משמעותית.

להלן הלקחים שלמד הארגון במערכה באלקציר, אשר יישם במערכה הבאה ביברוד:

³⁵מעורבות חזבאללה בסוריה, 2013, עמ' 11.

- א. הטלת מצור וכוח אש – בניגוד להתקפה חזיתית בקרב באלקציר, טרם התמרון הקרקעי הטיל חזבאללה מצור על יברוד והמטיר רקטות וארטילריה רבה לתוך השטח הבנוי שהתרוקן מיושביו. כאשר החלה ההתקפה הרגלית לאחר כתישה אווירית, פעלו לוחמי חזבאללה בשטח הבינוי כאשר המורדים בורחים מבין ההריסות. עובדה זו תרמה רבות לצמצום הנפגעים בנפש.
- ב. נוהל קרב מסודר משלב התכנון – בקרב בעיירה אלקציר ניהל חזבאללה קרבות קטנים בכמה כפרים סמוכים במקביל ולכן נהל הקרב בוצע באופן מקוטע ויצר תכנון לקוי כמו התקפה חזיתית ללא גורמי סיוע. לעומת זאת, לקראת הקרב ביברוד הוביל חזבאללה נהל קרוב סדור ואיכותי.
- ג. ריכוז מאמץ (סד"כ) – בעוד במערכה באלקציר פעל חזבאללה במספר כפרים במקביל ונאלץ להעתיק סד"כ ממקום למקום במהירות רבה, במערכה ביברוד ריכוז חזבאללה את כוחו לכדי סד"כ מספק לצורך התקפה מתוכננת היטב ובעוצמה גדולה.
- ד. גורמי סיוע – בניגוד למערכה באלקציר, ביברוד הפעיל חזבאללה כטב"מים ותמ"ס בסיוע ישיר אשר תרמו לסגירת מעגלי אש באופן מהיר ומדויק.
- ה. פו"ש (פיקוד ושליטה) – בעוד הקרב באלקציר בוצע ללא מטה עוזר למפקד אשר יסייע להבין את תמונת הקרב, במערכה ביברוד מונה קמ"ן שהיה אחראי על גיבוש תמונת מצב ומתן משמעויות מבצעיות ולוגיסטיות.
- ו. מפקדה אזורית – הקרב באלקציר לימד את חזבאללה את הצורך הבסיסי להקמת מפקדה אזורית הדומה במהותה למפקדה של חזבאללה בדרום לבנון. חלוקה לגזרות לחימה כאשר על כל גזרה ממונה מפקד שאחראי על הנעשה. בניגוד לדרום לבנון, לחזבאללה בסוריה יש יכולת ניווד כוחות בעיקר לאור העובדה שחזבאללה מנהל בסוריה מערכות התקפיות. כך מצליח חזבאללה לרכז כוח ולנהל קרבות מול המורדים בעוד לחזבאללה יש עדיפות בסד"כ ובאמל"ח במקום ובזמן שהוא עצמו קובע.

למידתו של חזבאללה

חזבאללה בנה את כוחו לאורך השנים לצורך הפעלה במקרה חירום אל מול צה"ל. במשך השנים, במיוחד לאחר מלחמת לבנון השנייה, הפיק הארגון לקחים רבים על-מנת להתכונן למלחמה הבאה עם ישראל בצורה מיטבית. עם הלקחים שעל בסיסן בנה חזבאללה את כוחו ואת תפיסת ההפעלה שלו – נכנס חזבאללה לסוריה בשלהי 2012. בהתחלה פעל חזבאללה באופן מינורי ומחתרתי, אך ככל שחלף הזמן נאלץ חזבאללה להעמיק את מעורבותו באופן אקטיבי תוך הקצאת סד"כ של אלפי לוחמים.

המערכה באלקציר שהייתה טבילת האש הראשונה גרמה לזעזוע עמוק בארגון בעקבות כמות נפגעים גדולה ואופן הפעלה שגוי שאינו תואם את השטח ואת שיטות הפעולה של האויב. חזבאללה החל במערכת הפקת לקחים משמעותית, מלבד הפקת לקחים מעצמו – מכישלונותיו ומהצלחותיו – למד הארגון רבות מאופן הפעלת הכוחות של משטר אסד ומהכוחות האיראניים ברחבי סוריה. הפקת הלקחים מהמערכות באלקציר וביברוד כפי שציננתי, הן רק דוגמה אחת ממערכת הפקת לקחים נרחבת שניהל הארגון. חזבאללה נלחם בשיתוף פעולה הדוק בערים רבות אחרות: דמשק, בחלב, בחומס ובערים נוספות, לצד כוחות רבים של צבא אסד והמשטר האיראני בדגש על כוח קודס של קאסם סולימאני. הלחימה לצידם תוך חשיפה לאמצעי לחימה חדשים (טילים, רקטות, טילים נגד טנקים, חבלה וצלפים), יכולות מודיעיניות, יכולות ל"א (לוחמה אלקטרונית) ודרכי חשיבה צבאית טקטית ומערכתית – תרמו רבות לאיכות הארגון ולאיכות היכולת לבצע תחקיר והפעלת מערכת הפקת לקחים רלוונטית. תרבות הלמידה העצמית, מבנות בריתו ומאויביו של חזבאללה, תואם את הבסיס התרבותי והערכי עליו מושתת הארגון ככוח שיעי פוליטי ומיליציוני השואף להיות מגן לבנון והשיעים.

קו פרשת המים – הדב הרוסי כתף אל כתף לצד חזבאללה

מאז תחילת המהומות בסוריה במרץ 2011, התייצבה רוסיה לצידו של הנשיא בשאר אל אסד וזאת בניגוד למדינות המובילות במערב ובראשן ארצות הברית. רוסיה תמכה במשטר באופן רשמי ואף סייעה לו מבחינה צבאית ומבחינה מדינית לאורך השנים. מאז קיץ 2015 חלה עלייה משמעותית במעורבות הרוסית במלחמת האזרחים בסוריה שהגיעה לשיאה בפתיחת מערכה אווירית רוסית ב־30 בספטמבר של אותה שנה. ההחלטה של מוסקבה על התערבות צבאית באופן אקטיבי מצביעה על שינוי מהותי במאפייני המעורבות הרוסית, כאשר זו הפעם הראשונה שרוסיה הפעילה כוחות צבאיים מעבר לתחומי ברית המועצות לשעבר. השינוי שהחל בעיקר מאז חזרתו של ולדימיר פוטין לכס הנשיאות במאי 2012, מאופיין בגישה תקיפה שנועדה לקדם את האינטרסים הלאומיים והביטחוניים של רוסיה (פיתוח הכלכלה, גישה לנמלי מים חמים ועוד), גם במחיר עימות ישיר עם המערב, כפי שבאה לידי ביטוי בהשתלטות הרוסית על חצי האי קרים³¹. אחד מן האינטרסים הרוסיים למעורבות בסוריה הוא

³¹ שי הרצבי, **שובו של הדוב הרוסי למזרח התיכון**, מרכז בגין סאדאת ללימודים אסטרטגיים: אוניברסיטת בר־אילן, יוני 2016. דימה אדמסקי, "המחשבה הצבאית הרוסית בראי ההתערבות

בניית מעמדה כמעצמה המפתחת אמל"ח איכותי ומכירתו. מאז המלחמה בגאורגיה ביצע הצבא הרוסי מהפכה משמעותית, וסוריה במקרה הזה מאפשרת לצבא הרוסי לבדוק הלכה למעשה את יעילות המערכות, אמצעי הלחימה וטקטיקות הלחימה.³² מעבר לכך, חשיפת יכולות כמו שיגור טילי שיוט ותקיפה באמצעות מטוסי קרב חדישים הם פתח למכירת ציוד צבאי איכותי למדינות רבות החפצות בכך.

באוגוסט 2015 חתמו סוריה ורוסיה על הסכם המאפשר לרוסיה נוכחות צבאית בלתי מוגבלת בסוריה. ההסכם סלל את הדרך של רוסיה להתערבות צבאית משמעותית תוך הישענות על אמצעי לחימה רבים שהוצבו בבסיסים כדוגמת לטקיה, טרטוס וחמימים. במלוא עוצמתה של הנוכחות הצבאית הרוסי כלל הסד"כ הצבאי כשבעים מטוסי קרב (סוחוי 24, 25, 30, 34 ו-35), מאות רבות של מזל"טים, מסוקי קרב ותובלה (MI-17, MI-24, MI-35, KA-52), מערכות הגנה אווירית מתקדמות (SA-22, S-400) מערכות לוחמה אלקטרונית וארטילריה, טנקים מסוג T-90, ספינות קרב (פריגטה, קורבט, סיירת)³³, צוללות וכארבעת אלפים חיילים מתוכם לוחמים ביחידות קומנדו.³⁴

שיתופי פעולה בין השחקנים במגרש הסורי

הכוחות הרוסיים ששוגרו לסוריה, פעלו במסגרת קואליציה שכללה את הצבא הסורי, את איראן, ששיגרה כ-2,000 לוחמים מכוח קודס של סולימאני, ואת ארגון חזבאללה שפרס בסוריה את מרבית כוחו הלוחם. הכוחות הללו היוו את המערך היבשתי של הקואליציה, בעוד הרוסים הפעילו בעיקר סיוע אווירי. מטרת השלב הראשון במלחמה של הרוסים בסוריה הייתה לסייע לכוחותיו של אסד להשתלט מחדש על השטחים החיוניים, תוך דיכוי המאמץ ההתקפי של המורדים. בכל מהלך הלחימה נמנעה רוסיה מפעילות קרקעית והעדיפה להסתפק בסיוע אווירי נרחב לכוחות היבשה הסוריים, האיראניים וחזבאללה.³⁵ למאמץ הלחימה נוספו קציני ייעוץ רוסיים ותמיכה רציפה של אמל"ח. הסיוע האגרסיבי של רוסיה במלחמת האזרחים בסוריה תרמה רבות

בסוריה", עשתונות 13, (נובמבר 2016), עמוד 12. עמוס ידלין, "רוסיה בסוריה והמשמעויות לישראל", עזכרן אסטרטגי, כרך 19, גיליון 2 (יולי 2016), עמוד 5.

³² הרצבי, שם. עמודים 14-15.

³³ ידלין, שם. עמוד 7.

³⁴ הרצבי, שם. עמוד 13.

³⁵ צבי מגן, "המעורבות הרוסית בסוריה – מגמותיה ותוצאותיה", מערכות 465-466 (יוני 2016), עמוד 8.

לתנופה של כוחות הקואליציה ולדריסת רגל משמעותית על חשבון דאעש ברחבי סוריה.

חרף הדשדוש בתחילת המהלומה האווירית נראה כי לאחר שבעה חודשים רצופים של הפצצות מסיביות של חיל האוויר הרוסי, תוך תיאום מלא עם כוחות הקואליציה המתמרנים, החלה הפעילות הרוסית להניב פירות. חיל האוויר הרוסי ביצע יותר מ-9,000 גיחות ושוגרו למעלה ממאה טילי שיוט מפלטפורמות ימיות. הסיוע האגרסיבי הוביל את צבא סוריה להשתלטות מחדש על כ-400 ערים וכפרים ברחבי סוריה. התנופה המשמעותית הובילה ל'שטף' עצום ברחבי סוריה ולקרבות עזים שהתחוללו בכמה יעדים במקביל ויצרו היפוך קערה לראשונה מאז פרוץ מלחמת האזרחים בשלהי 2011, לטובת משטר אסד.

הלחימה של חזבאללה לצד הצבא הרוסי מהווה קו פרשת מים משמעותי. אם עד לרגע זה פעל חזבאללה יחד עם צבאות מיושנים יחסית, מליציות ושכירי חרב – עתה זכה חזבאללה להילחם כתף אל כתף לצד אחד הצבאות החזקים ביותר בעולם. באחד הדיווחים בתקשורת הזרה פורסם שצבא רוסיה סומך על חזבאללה יותר מאשר על הצבא הסורי.³⁶ אמירה זו יכולה להעיד על שיתוף הפעולה ההדוק והמוצלח באופן יחסי של רוסיה עם חזבאללה, ביחס לשאר חברי הקואליציה. כמרכזן, הלחימה לצד הרוסים חשפה את חזבאללה למערכות נשק מתקדמות ולשיטות ארגון של צבא ותיק, המאומן בהפעלת מסגרות גדולות בשיתוף פעולה בין-זרועי, ואף בהפעלת כוחות קטנים למשימות מיוחדות (קומנדו).³⁷

ניתוח השינויים שעבר חזבאללה בלחימה לצד הצבא הרוסי

כפי שהוצג עד כה, חזבאללה הוא ארגון שיעי לומד, המפיק לקחים ומיישמן באופן שיטתי. הארגון עבר שינויים משמעותיים כחוט השני מאז הקמתו, הודות לחיכוך מתמשך בעוצמות שונות עם ישראל שהובילו את הארגון לשינויים מבניים. הכניסה למלחמה בסוריה הובילה את הארגון לשינויים מרחיקי לכת בתחומים רבים, אך הצטרפותה של רוסיה למערכה ב-2015 פתחה בפני הארגון השיעי הזדמנות פז להיצמד למעצמה בין-לאומית ולהתחקות אחריה. נסקור את התובנות שאימץ חזבאללה ברובד האסטרטגי וברובד הטקטי לאור הלחימה לצד הצבא הרוסי ואת ההשלכות שניתן ללמוד על הלחימה מול צה"ל.

³⁶ יפתח ש' שפיר, "חיזבאללה כצבא", *עדכן אסטרטגי*, כרך 19, גיליון 4 (ינואר 2017), עמוד 60.

³⁷ שם, עמוד 61.

לקחי חזבאללה ברובד האסטרטגי

מהגנה להתקפה - חזבאללה רואה עצמו כ"מגן לבנון" וכך פעל במשך השנים כאשר רוב כוחו מוקצה למאמץ ההגנתי. מאמץ ההגנה בא לידי ביטוי בהקמת "שמורות טבע"³⁸ ו"מתחמים כפריים"³⁹ המתבססים על עמדות סטטיות מוסתרות ועל רשת מנהרות תתי-קרקעיות שנועדו להתקפות מקומיות בלבד. אולם, ניכר שהלחימה בסוריה תרמה רבות לביטחון העצמי של הארגון באופן ההפעלה של כוחותיו. חזבאללה התנסה בפעם הראשונה בהפעלת כוחות במסגרות קטנות וגדולות בהתקפה רחבה ומשולבת עם הצבא הרוסי, תוך הפעלת כוחות חי"ר בשילוב טנקים רוסיים, חיל אוויר רוסי, ארטילריה, מזל"טים ותצפיות. הניסיון המבצעי שנצבר אצל לוחמי חזבאללה ומפקדיהם בעקבות ההצלחות בהתקפות בסוריה, יצר בארגון חשיבה מחדש בנוגע לאופן ההתמודדות בסבב הבא מול ישראל – מעבר מגנה להתקפה. שיתוף הפעולה עם הרוסים ושינוי המאזן בלחימה מול המורדים בעקבות ההתקפות המסיביות של הקואליציה, תרמו רבות, לדעתי, לביסוס ההנחה שלהתקפה יתרוונת פסיכולוגים ואופרטיביים רבים המשולבים ביוזמה ובנועזות, ואלה יכולים להוות אתגר מול צבא סדיר כמו צה"ל. בשנים האחרונות פעל חזבאללה ביתר שאת להגדלת כמות כוחות "רדואן"⁴⁰ ואף נאמרו אמירות על-ידי בכירים בארגון חזבאללה כולל מזכ"ל חזבאללה חסן נצראללה, שהארגון מתכנן לכבוש את הגליל. אמירות אלו מתבססות על ההנחה שחזבאללה לא יאפשר לצה"ל להיכנס לתוך שטח לבנון אלא יבצע רצף התקפות נרחבות בשטח ישראל על-מנת לשבש את התמרון הצה"לי. הגדלת כוחות רדואן הוא רק ביטוי אחד, בעוד שחפירת מנהרות "התקפיות" מהווה ביטוי נוסף משמעותי לשינוי בתפיסת ההפעלה של חזבאללה בעימות הבא. המנהרות ה"ישנות" נחפרו בעיקר בשמורות הטבע ובמתחמים הכפריים, לשם אחסנת אמל"ח, פיקוד ושליטה, וככלי טקטי להתמודדות עם התמרון הצה"לי. אך הקמת מנהרות "התקפיות" לשטח ישראל בעלות השקעה זמן גדולים, משקפת את הכוונה של חזבאללה לבצע התקפות נרחבות בימיה הראשונים של המלחמה, להעביר את המלחמה מהר ככל הניתן לשטח ישראל ובכך לשבש באופן אקטיבי את התמרון הצה"לי המתוכנן.

חשיפת תורפות של צבא סדיר - הלחימה של חזבאללה לצד הצבא הרוסי חשפה את הארגון למגוון רחב של יכולות של צבא סדיר. יחד עם זאת, חזבאללה בהחלט יכול להתבונן על הצבא הרוסי בעין ביקורתית וללמוד על התורפות שיש לצבא סדיר כמו

³⁸ שמורות טבע – מתחם צבאי בלב שטח מיוער.

³⁹ מתחם כפרי – מתחם צבאי בלב שטח בנוי.

⁴⁰ רדואן – כוחות הקומנדו של חזבאללה, שיעודם ביצוע התקפות לתוך שטח ישראל.

הצבא הרוסי. תורפות אלה מתבטאות בפר"ש – מגבלות של מערכות טכנולוגיות ומערכות נשק שונות, מערכות ל"א, מערכות נשק והגנה על טנקים משוכללים – כל אלה בהחלט יכולים לשמש יתרון משמעותי לחזבאללה אם יקביל את התורפות בהתאמות מסוימות לצבא סדיר כמו צה"ל.

חיזוק שיתוף הפעולה עם הרוסים - ההצלחה של הקואליציה בלחימה בסוריה וכמובן שיתוף הפעולה המוצלח בין רוסיה לחזבאללה, ככל הנראה יהווה בסיס להמשך שיתוף פעולה בין חזבאללה לרוסיה בעתיד. רוסיה איננה מתכוונת לעזוב את סוריה בעתיד הנראה לעין, אלא מתכוונת להעמיק את השפעתה עוד יותר בנעשה בסוריה מתוך אינטרסים רוסיים שונים. רוסיה תמשיך לשמור על יחסיה עם ארגון חזבאללה על-מנת לשמר את הקונפליקט בין השחקנים באזור. בראייה הרוסית, המשך הקונפליקט בין השחקנים מאפשר לרוסיה להתעצם ולהוות גורם מרכזי במזרח התיכון. חיזוק שיתוף הפעולה בין רוסיה לחזבאללה בהיבט הפוליטי וכמובן בהיבט הצבאי, יאפשר לחזבאללה להמשיך להתעצם ולהתחמש. יחד עם זאת, היא מהווה גורם מרכזי גם לצה"ל ולמדינת ישראל. ישראל לא תוכל לפעול בחופשיות כפי שהייתה רוצה לפעול. למשל, אם בעתיד תחליט רוסיה להעביר מערכת נ"מ מתקדמת לידי חזבאללה, כפי שעשתה לא מזמן בסוריה, החלטה של צה"ל להשמידה כבר לא תתקבל בקלות ראש מאחר וזו יכולה להתפרש "כהשפלה" בראייה רוסית.

הקמת חזית נוספת מול ישראל - חזבאללה הסיג חלק מכוחותיו באופן גלוי חזרה לאדמת לבנון. אך נראה שיש עדיין כוחות של חזבאללה המנסים להקים חזית נוספת מול ישראל ברמת-הגולן הסורית. לאחר ייצוב המלחמה בסוריה, כלל הכוחות שנלחמו לצד אסד מנסים לקחת נתח מאדמת סוריה. הרוסים לעומת זאת, בעלי הבית כיום בסוריה ודרוש אישור שלהם לכל הנעשה שם. נראה שהקשר בין חזבאללה לרוסיה משחק תפקיד קריטי לאנשי חזבאללה, אולי אף עד כדי העלמת עין של רוסיה מפני התבססות חזבאללה ברמת-הגולן הסורית. לעניין זה השלכות אסטרטגיות מרחיקות לכת במקרה של מלחמה מול חזבאללה, כאשר זה יוכל לתקוף את ישראל גם מאדמת סוריה ואולי במקרים מסיימים אף להיעזר בגורמים סורים.

לקחי חזבאללה ברובד הטקטי

כוחות מיוחדים (רדואן) - הכוח המיוחד של חזבאללה, השתתף בקרבות רבים במלחמה בסוריה. המעורבות הרוסית, בייחוד כוחות מיוחדים רוסיים, ביצעו מגוון של פעילויות ברחבי סוריה, כגון מבצעי מודיעין, רכישת מטרות, ציון מטרות, חילוץ טייסים ועוד. מתוך כך, סביר להניח שחזבאללה ובעיקר כוחות הכ"מ (כוחות מיוחדים) באו במגע מבצעי עם כוחות כ"מ רוסיים. ניתן להניח שלוחמי הכ"מ של חזבאללה

נחשפו לשיטות פעולה של כוח מיוחד, שיטות היטמעות, פו"ש, הסוואה וחדירה לעומק בכוחות קטנים וגדולים המיועדים להשפיע על המערכה כולה. הגדלת כוח רדואן של החזבאללה, בהחלט משקף את החשיבות הרבה שחזבאללה מייחס למבצעים מיוחדים במערכה הבאה מול ישראל. סביר מאוד שנראה ניסיון חדירה של כוחות קטנים לעומק מדינת ישראל ופגיעה בנכסים אסטרטגיים, לשם פגיעה פיזית לשיבוש המערכה והתמרון של צה"ל, ואף לשם פגיעה מורלית ותודעתית.

חשיבות הסגן – הפעלת הכוחות באופן סדור בלחימה בסוריה ועבודת שת"פ מסודרת מול גורמי סיוע, חייבו את חזבאללה לעבור מפיקוד פרטני לפיקוד משימה, שיאפשרו לכוחותיו להמשיך לתפקד גם אם המפקד אינו בנקודת ההשפעה. כמרכון, עבודת הכוחות המיוחדים חייבו את חזבאללה למנות סגן שידע להחליף את המפקד בעת הצורך. שינוי משמעותי זה הוא בהחלט נקודה בהתפתחות הפו"ש של חזבאללה בלחימה בסוריה לצד הצבא הרוסי.

הפעלת כוחות במסגרות גדולות ובשיתוף רבזרועי – חזבאללה התנסה בהפעלת כוחות גדולים תוך שת"פ רבזרועי בלחימתו בהרי הקלמון, באלקציר, יברוד ובמקומות נוספים. שיתוף הפעולה עם הרוסים במיוחד עם היועצים הרוסים לצורך תיאום ההתקפה יחד עם חיל האוויר הרוסי, מחייב שיתוף ידע נרחב בכדי שייווצר מקסימום אפקט ומינימום אבדות לתוקף. ההנחה היא, שהכוחות התוקפים רגלית, שהיו בעיקר כוחות חזבאללה, צבא אסד ומיליציות, ביצעו נוהל קרב באיכות כזו או אחרת על מנת לבצע את התיאום הנדרש בין הכוחות הרגליים לכוחות האוויר. לכן, ניתן להסיק שהיועצים הרוסים תרמו מהידע הצבאי שלהם לשיפור ולשכלול ההתקפה, תוך קביעת קווי התקדמות ותיאום בין הכוחות המתמרנים ובין חיל האוויר הרוסי.

חשיבות האש המדויקת (פרויקט דיוק הטיילים) – חזבאללה ירה אלפי רקטות על העורף הישראלי במהלך מלחמת לבנון השנייה ולמד היטב את ההשפעה העצומה שיש לירי רקטי על דעת הקהל ועל המורל הישראלי. הירי הרקטי של חזבאללה היה ירי סטטיסטי ולכן לא הסב את הנזק הרצוי מבחינת חזבאללה, גם מבחינת נזק תשתיתי וגם מבחינת נזק פיזי לאזרחי ישראל ולצה"ל. במהלך הלחימה בסוריה נחשף חזבאללה למערכות נשק רוסי מתקדמות, מונחות לייזר ו-GPS אשר מסיבות נזק אדיר למתקנים אסטרטגיים. חזבאללה עושה מאמצים כבירים להשיג לידיו מערכות נשק מתקדמות, בעיקר מהצבא הסורי לאחר שזה מקבל נשק רוסי לשם שיקום צבאו בכמויות גדולות. במקביל, משקיע חזבאללה מאמצים רבים לדייק את הטיילים שברשותו מתוך הבנה שטיילים מדויקים אלה יאפשרו לארגון לפגוע במתקנים אסטרטגיים של מדינת ישראל

ואף בשטחי ריכוז וכינוס של צה"ל. באחד מנאומיו⁴¹ של מזכ"ל חזבאללה טען נצראללה שהוא מציע לישראלים לא להיבהל מפרויקט דיוק הטילים של ארגונו, מאחר וכאשר יהיה לארגון טילים מדויקים, הארגון יפנה את הטילים הללו למתקני צבא ולא על ריכוזי אוכלוסייה. מדינת ישראל עושה מאמצים גדולים למנוע את התחמשותו של חזבאללה בטילים מדויקים באמצעות פעולות מב"ם אך להערכתו, המאמץ ימשיך ואולי אף יתעצם לנוכח המעורבות הרוסית בשיקום הצבא הסורי והמשך זליגת נשק מתקדם לחזבאללה.

הגנה אווירית – הגנה אווירית הייתה בעיני חזבאללה נקודת תורפה אחרי 2006, מאחר ולחיל האוויר הישראלי היה חופש פעולה מלא בשמי לבנון. במהלך הלחימה בסוריה הצטייד חזבאללה במערכות טילי כתף מסוגים שונים: SA-18 ו-SA-24. ב-2012 החלה רוסיה לספק מערכות נשק מתקדמות לצבא סוריה, בין השאר סופקו מערכות טילים מסוגים SA-17 ו-SA-22 וככל הנראה קיבלו אנשי חזבאללה גישה למערכות אלה והתאמנו בהפעלתן בהכוונת הרוסים. ייתכן שבחלק מפעולות המב"ם שביצעה ישראל בשנים האחרונות, היה ניסיון לפגוע במשלוחי נשק מסוג זה לידי חזבאללה. סביר להניח כי חזבאללה מחזיק במערכות הגנה אווירית מתקדמות, אשר עשויות להשפיע מהותית על חופש הפעולה של חיל האוויר הישראלי במלחמה הבאה.

סגירת מעגלי אש – הקרבות שקוימו בשיתוף פעולה עם חיל האוויר הרוסי תרמו רבות למומחיות של חזבאללה בסגירת מעגלי אש מהירים ואפקטיביים. במהלך 2016 העבירה רוסיה כמה עשרות של מסוקי קרב לסיוע קרוב לכוחות הרגליים, ונראה שמפקדי חזבאללה נועדו עם עמיתיהם הרוסים לצורך תיאום הסיוע הקרוב לכוחות. חזבאללה צבר ידע וניסיון חשוב מאוד ליצירת התקפה משולבת עם כוחות אוויר, ובכך לסגור מעגלי אש מהירים כפי שעולה מהמודיעין של הכוחות הרגליים. סביר שסגירת מעגלי האש בוצעו גם אל מול מערך הכטב"מים (עם יכולת סיגינט) כמות המוערכות בכמה מאות, שפרס חזבאללה ברחבי סוריה לשם אבטחת הגס"ל (גבול סוריה-לבנון) וסיוע קרוב לכוחות החי"ר. אמנם, לחזבאללה כפי שידוע, אין מסוקי קרב, אך הידע והניסיון שצבר ביכולת לסגור מעגלי אש אפקטיביים תתרום רבות ליכולת של חזבאללה להיעזר בכטב"מים מסוגים שונים (איסוף מודיעין ותקיפה), תצפיות ניידות וניידות למאמץ ההתקפי המשולב.

מערכות נ"ט (נגד טנקים) מתקדמות – חזבאללה משתמש בטילים נגד טנקים (נ"ט) בהיקפים ניכרים, ולא רק נגד רכב קרבי משוריין אלא גם נגד מבנים. ההצלחה של

⁴¹ ראיון שנערך בפברואר 2019 לתחנת הטלוויזיה של חזבאללה – אל-מנאר.

הנ"ט במלחמת לבנון השנייה הביאה את חזבאללה להצטיידות מוגברת בנ"ט (RPG-7 ו-RPG-29) ובעיקר בטילי 'קורנט' לטווח של שמונה ק"מ מתוצרת רוסיה. הלחימה בסוריה שאופיינה בקרבות מקבילים, והעלייה ביכולת של חזבאללה לסגירת מעגלי אש, הביאה לקפיצת מדרגה ביכולות הנ"ט. חזבאללה הצטייד בטילי נ"ט מסוג קורנט משופרים, וכפי שהוצג במצעד הצבאי באלקציר על-ידי אנשי חזבאללה – נראו כלי רכב (טרקטורונים) שעליהם מורכבים טילי נ"ט מסוג קורנט דרקני. נ"ט המורכב על טרקטורונים מאפשר לנייד כמות של טילי נ"ט למקום מסוים ובכך להשפיע רבות על הקרב. נוסף על כך, הרכבת נ"ט דרקני מגבירה את יכולת ההשמדה של טנקים ומאתגרת את מערכות ההגנה האקטיביות. במצעד הצבאי באלקציר, נראו גם טנקי T-72 מצוידים בשריון ריאקטיבי, טנקי T-55, ונגמשי BMP-3 מתוצרת רוסית. הפעלה של שריון על-ידי חזבאללה מאפשרת לארגון ללמוד את החסרונות שבהפעלתו ובכך להגביר את האפקטיביות בהפעלת הנ"ט אל מול השריון הצה"לי בעת התמרון.

מערכות לוחמה אלקטרונית ל"א – חזבאללה הוא שחקן היברידי אשר השקיע בעשור האחרון מאמצים בעולם הסייבר והרדיו-אלקטרוניקה, וסביר להניח שבמהלך הלחימה של חזבאללה בסוריה נחשף הארגון ברמה כזו או אחרת למערכות רוסיות מתקדמות המוצבות שם. תהליכי ההשתנות וההתחדשות שעוברים על חזבאללה, השפיעו גם על נושא זה, וחזבאללה משתנה ומתעצם ביכולות הל"א, הסייבר והרדיו-אלקטרוניקה. לעניין זה יש השלכות חשובות על המלחמה הבאה מול ישראל, חשיפת חזבאללה לפוטנציאל הנזק של מערכות ל"א על מערכות נשק מתקדמות של צה"ל, כמו מערכת הגנה אקטיבית מפני טילים (שחלקן מונחות GPS), בהחלט יכול להיות מכה קשה לצה"ל בהתמודדות עם ארסנל הטיילים והרקטות של חזבאללה. נוסף על כך, שיבוש מערכות השו"ב והקשר, ואף מערכות הקשר המוצפנות של צה"ל, יכול להיות אתגר לא פשוט בעבור הכוחות המתמרנים והמפקדות.

תובנות והמלצות לכוחותינו

1. יחסי הכוחות בין חזבאללה לצה"ל אינם דומים כלל ליתרון שממנו נהנה חזבאללה מול ארגוני המורדים בסוריה. ולכן הלקחים והתובנות שלמד חזבאללה בסוריה עשויים להכין את הארגון למלחמה "הלא נכונה". במקרה שחזבאללה יפעל מבלי להתאים את עצמו, במיוחד ביעדי התוכניות ההתקפיות הגרנדיוזיות שלו, אזי עשוי הדבר לשחק לידי של צה"ל.
2. חזבאללה התעצם צבאית והגדיל באופן משמעותי את היקף הארסנל העומד לרשותו. חלק מהציוד שהגיע לידי הוא גדול ממדים, ולכן יכולות ההסוואה

והניוד של מערכות אלו הופכות להיות מורכבות. אם בעבר היו ברשות חזבאללה רקטות מסוגים שונים והיה ביכולתו לניידם, ולהוציאם ממחסני האמל"ח באופן פשוט יחסית, עתה, ההצטיידות ברקטות גדולות מסוג "בורכאן" או משגרי רקטות המוצבים על משאיות כפי שהוצג במצעד הצבאי באלקציר, הופך את הציוד הנ"ל לפגיע הרבה יותר.

3. צה"ל התקשה בלחימה מול כוחות קטנים בשמורות הטבע ובשטחי הבנויים במלחמת לבנון השנייה. הניסיון שצבר חזבאללה בהפעלת כוחות במסגרות גדולות בלחימתו בסוריה, עשוי להוות יתרון משמעותי לצה"ל בכך שיכולת האיתור והפגיעה בכוחות בסדרי גודל פלוגתי, פשוטה יותר לביצוע. אם יחליט חזבאללה להפעיל את כוחות הרדואן במסגרות גדולות, יוכל צה"ל לאתר את מיקום הכוח ביתר קלות את ולסגור מעגלי אש באופן אפקטיבי ומדויק.

4. הלחימה בסוריה חייבה את חזבאללה להשתמש במערכות התקשורת שלו, שאותם אינו חושף בשגרה, לשם תקשורת עם כוחות הקואליציה. חשיפה זו מקנה לצה"ל הזדמנות ללמוד את מערכות התקשורת הגלויות והמוצפנות, ואף את השפה הצבאית שבהם הוא השתמש במלחמה בסוריה.

5. במערכה הגנתית, הפו"ש המבוזר מבטיח כמעט בוודאות שחיסול המפקד לא יוביל לקריסת מערך ההגנה באותו מתחם. עם זאת, במערכה התקפית המפקד מהווה נכס חיוני ליחידה התוקפת. התוכנית ההתקפית של חזבאללה מזמנת לצה"ל הזדמנות לאתר ולפגוע במפקדי היחידות משום שחיסולם בתחילת ההתקפה תשבש במידה רבה את יכולתן של היחידות לממש את משימתן. יחד עם זאת, יש להשקיע מאמץ בהשמדת חמ"לים, אנטנות, דרכי תקשורת, מפקדות וכמובן כוחות עתודה ניידים שישפיעו על הצלחת ההתקפה.

6. מערך כטב"מי הנפץ (המתאבדים) שהפעיל חזבאללה בסוריה הוכיחו את יעילותם וסביר שיופנו כלפי צה"ל במלחמה הבאה בכמויות גדולות. מערכות ההגנה האקטיביות של צה"ל מופנות כלפי מתקנים אסטרטגיים, כוחות לוגיסטיים בסמוך לגבול לבנון ואף כהגנה למרחבי ריכוזי אוכלוסייה. לעומת זאת, לדרג המתמרן בעומק אין כל יכולת מבצעית להתמודדות מול כטב"מי הנפץ. עובדה זו יכולה לשמש יתרון משמעותי לחזבאללה ומחייבת את צה"ל לבחון פתרון טקטי לאיום.

השנים שעברו מאז תקופת הלחימה של צה"ל ברצועת הביטחון, וביתר שאת, השנים שעברו מתום מלחמת לבנון השנייה ודרך המאבק הצבאי בסוריה, הוכיחו שארגון חזבאללה הוא ארגון לומד. חזבאללה מיטיב לתחקר את קרבותיו, לומד מכישלונותיו

ומהצלחותיו, לומד מעמיתיו ומאויביו, ופועל להעתיק יכולות מזירות הלחימה בסוריה לטובת עימות עתידי מול צה"ל.

נוסף על שותפיו הטבעיים, איראן וסוריה, נלחם חזבאללה בסוריה בקואליציה משותפת עם המעצמה הרוסית. הרוסים הפעילו בסוריה מגוון רחב של יכולות ותמכו בחזבאללה באופן ישיר בייעוץ, בכסף, באמל"ח, במודיעין ובאש. כיאה לארגון לומד, היטיב חזבאללה להשכיל שמדובר בהזדמנות פז להתחקות אחר צבא גדול ומנוסה כמו הצבא הרוסי, ובכך להגדיל את יכולותיו ואת ניסיונו. בהסתמך על תמיכה זו של בנות בריתו ובעיקר של הרוסים, מנהל חזבאללה מערכות גדולות, לומד "לחשוב בגדול" והופך נועז ותחבולן הרבה יותר. סביר להניח שבמלחמה הבאה מול ישראל יהיה חזבאללה מוכן לקחת סיכונים גבוהים יותר מבעבר, באמצעות מאמצים התקפיים בשטח ישראל לאורך גבול הצפון, וכמובן נגד יחידות צה"ל שילחמו בשטחים הבנויים בלבנון.

גורמים ישראליים ומערביים מגדירים את חזבאללה כארגון טרור וגרילה, ואף משתמשים במונחים מסוג "מחבלי חזבאללה" או "פעילי חזבאללה". לאחר העמקה באופני הפעולה הטקטיים של הארגון, טענתי היא שחזבאללה הוא צבא לכל דבר, צבא מאורגן, מאומן ומצויד היטב. לצבא חזבאללה יש מפקדות, חמ"לים, תשתיות, מפקדים וחיילים בסדיר ובמילואים, תשתיות אימונים בלבנון ומחוצה לה, מנגנון גיוס כספים, ואם לא די בכך, גם ייצוג רשמי בפרלמנט הלבנוני. עלינו לדעת את האויב ולהתייחס אליו בצורה הנכונה – צבא חזבאללה ולוחמי חזבאללה הם אלה שנפגוש בעימות הבא.

מכל האמור בנושא יכולותיו של חזבאללה ומאמציו להתעצם, אני סבור כי אין תחום שבו צה"ל מצוי בנחיתות מול האויב שמולו. צה"ל משמר את יתרונו באיכות כוח האדם, בטכנולוגיה, בסייבר ובתחומים רבים נוספים. יחד עם זאת, ישנה חשיבות ראשונה במעלה ללימוד האויב בצורה מקצועית ובחשיבה יצירתית על המלחמה הבאה. לכן, אני סבור שעלינו לקחת בערבון מוגבל את הלימוד האינטנסיבי של צה"ל ממלחמת לבנון השנייה ולהשקיע מאמצים גדולים יותר בלימוד החזבאללה מהלחימה בסוריה. חזבאללה של מלחמת לבנון השנייה הוא לא חזבאללה של 2021 למוד הקרבות והניסיון המבצעי שספג בסוריה. נוסף על כך, חזבאללה אולי אינו הכוח הצבאי הגדול ביותר המאיים על ישראל, אך הוא בוודאי הכוח הצבאי הנחוש, המיומן והמצויד ביותר שמולו תילחם ישראל בעתיד הקרוב והרחוק. ניתוח חזבאללה בסוריה והלמידה מהצבא הרוסי, יש בערכם להגביר את השיח בדרג הטקטי והמערכתית ובכך להכין את צה"ל למלחמה של המחר ולא למלחמה של האתמול.